

ATTITUDE TOWARDS PATIENTS WITH DEMENTIA IN BULGARIA⁹

Assoc. Prof. Daniela Konstantinova, PhD

Department of Health care

“Angel Kanchev” University of Ruse

Phone: +359 88 8520021

E-mail: ddraganova@uni-ruse.bg

Abstract: As reported by the World Health Organization (WHO), every three seconds a new case of dementia occurs in the world. According to a study on Alzheimer's problems in our country, 82 percent of people whose relatives have dementia and Alzheimer's are not familiar with the forms of support for these patients, and another 77% have no information about social institutions providing support to those affected by the disease. People with dementia are a vulnerable and rapidly growing group worldwide. The problem is especially acute in Bulgaria because of the large percentage of aging population and increasing life expectancy. Experts on the problems of dementia are adamant that patient care is an interdisciplinary problem that requires coordinated action by institutions involved in diagnosis, treatment, training of medical personnel, support for families and carers.

Keywords: dementia, support, aging population

ВЪВЕДЕНИЕ

*Това заболяване е крадец. В началото тя кара периодично да забравя малките неща, но не се успокоява, докато не поеме всичко: любимите си цветове, миризми, спомени за първата целувка и любовта към музиката. Сърцето бие, белите дробове дишат, очите виждат света около нас, а празнотата идва в душата. Наричам болестта коварна, защото открадва човешкото достойнство и душа. В крайна сметка ще забравя всички близки. **В. Райн***

По данни на Световната здравна организация (СЗО) на всеки три секунди в света се появява нов случай на деменция, а 25% или една четвърт от хората в бъдеще ще бъдат засегнати от заболяването.

Деменцията е една от основните причини за инвалидизиране и зависимост от чужди грижи сред възрастните хора в световен мащаб (<https://medpedia.framar.bg>). Деменция, неуточнена (МКБ X - F03) засяга всеки човек по различен начин, в зависимост от вида и стадия на развитие на състоянието, което е довело до деменция.

Според проучване върху проблемите на болестта Алцхаймер у нас, 82 процента от хората, които имат близки с деменция и Алцхаймер, не са запознати с формите на подкрепа на тези пациенти, а други 77% нямат информация за социалните институции, които осигуряват подкрепа на засегнатите от заболяването (<https://www.puls.bg>). Фондация „Състрадание Алцхаймер“ обобщава, че у нас все още битува погрешното схващане, че деменцията е болест на хората, които не полагат особен умствен труд. В България освен стигмата към заболяването, криенето и заключването на болните, две трети от участниците в проучването не знаят кои са медицинските заведения, които обслужват тези пациенти, липсват достатъчно домашни асистенти в помощ на семействата, липсва култура на отношение към това заболяване.

Хората с деменция са уязвима и бързо нарастваща група в целия свят. Проблемът е особено актуален в България, заради големия процент застаряващо население и увеличаване продължителността на живота. Специалистите по проблемите на деменцията са категорични, че грижата за пациентите е интердисциплинарен проблем, който налага координирани действия на институциите, ангажирани с диагностика, лечение, обучение на кадри, подкрепа на семействата и грижещите се (<https://www.puls.bg>).

⁹ Presented a report of October 25, 2019 with the original title: ОТНОШЕНИЕ КЪМ ПАЦИЕНТИ С ДЕМЕНЦИЯ В БЪЛГАРИЯ

ИЗЛОЖЕНИЕ

"Старееенето на населението" постави въпроси, свързани с особеностите на патологичното стареене на човек. В клиничната психиатрия проблемът с диагностицирането и лечението на деменцията при осигуряване на специализирана грижа за възрастни хора стана спешен поради увеличаването броя на заболелите (Захаров В. В., Яхно Н. Н., 2005) .

Емоционалните смущения под формата на депресия придружават или маскират деменцията. Така при болестта на Алцхаймер различни видове депресия се отбелязват при 25% от пациентите (Захаров В.В., 2005).

Като се вземат предвид медицинският, социалният и икономически аспект на деменцията в късен стадий, (Огибалова, Т., 2008) той е най-неотложният проблем на съвременната геронтопсихиатрия. Най-значим ефект от специфично лечение се наблюдава на етапа на "лека", умерена деменция, така че проблемът с навременна ранна диагноза е от значение за ежедневната практика на психиатри и невролози.

Уточнени са диагностични критерии (Захаров, В., 1999) за първоначалните прояви на деменцията, които са свързани с динамиката на афективните разстройства и техните фактори.

В Национална здравна стратегия 2020, ПОЛИТИКА 1.4. ЗДРАВЕ ЗА ВЪЗРАСТНИТЕ ХОРА (НАД 65 ГОДИНИ) се отделя специално внимание на болните с прояви на деменция. „Специфичен здравен проблем в тази възрастова група са различните форми на деменция при възрастните хора, при които когнитивните и поведенческите нарушения водят до прогресивна загуба на самостоятелност на болните. В последните години всички развити страни отдават значимост на проблемите, свързани с деменциите, поради две основни причини – високата заболеваемост, особено изразена в страни със застаряващо население като България и спецификата на грижите за пациентите, които ангажират много ресурси на специалистите и семействата. В България все още липсват адекватни здравни и социални политики и услуги за болните с деменция и техните семейства. Необходима е промяна на съществуващите възгледи за деменцията и насърчаване на хората да поемат отговорност за интеграцията и обществената подкрепа за тези болни.“

Българското дружество по деменции предлага към стратегическите планове в Република България да се изготви и утвърди и Национална стратегия за деменциите.

Деменцията често се нарича заболяване в напреднала възраст. В известна степен това е вярно, въпреки че, както вече беше споменато, има варианти на заболяването, които се появяват до 65 години. Между 40 и 65 години един на хиляда страда от деменция, по-късно честотата на заболяването се увеличава значително. Между 65 и 70 години това е един на петнадесет, след това на всеки 5 години броят на пациентите се удвоява. Ясно е, че вероятността от тази патология е много по-висока, отколкото при много възрастни хора. Болестта, макар и не под това име, е известна от древността. Още 60 години пр.н.е. д. римският поет и философ Лукреций (Тит Лукреций Карус) пише: *Заедно с тялото ще се роди душа, расте заедно и под тежестта на старостта тя ще умре заедно. След като тялото беше отпуснато от силните удари на времето, след като ръцете и краката станаха тежки, те загубиха сила, умът също започва да накуцва, езикът се изтънява и умът намалява.*

Някои погрешни схващания

Много хора смятат, че умственият спад винаги е свързан с деменция. Това е заблуда. Такива нарушения могат да бъдат проява на много заболявания. Високата температура, например, може да е признак на остри респираторни инфекции, грип, инфекции и т.н. По същия начин, различни заболявания могат да се скрият под маската на деменцията.

Най-лесният начин да свържете умствената загуба с възрастта. „Той вече е стар, сега попада в детството“ - това може да се чуе доста често и по този начин признаците на детството се появяват сякаш се признават като логична последица от остаряването. За щастие това е доста често срещана грешка, защото повечето по-възрастни хора пазят ума си. Според статистиката деменцията се наблюдава при 6–7% от хората над 65 години, а с напредване на възрастта рискът от заболяване се увеличава значително. След 80 години един от всеки пети може да бъде засегнат от това заболяване, а след 90 г. броят на хората с деменция се увеличава с 40%.

Някои смятат, че ако човек има донякъде отслабена памет, това означава, че той развива деменция. Това далеч не е така. Дори ако някой страда от забрава или леко отслабване на паметта, би било несправедливо да приемем, че има деменция. Нека само да кажем: тези качества са присъщи на много възрастни хора, но обикновено не усложняват твърде много живота. Добре е да забравите имена или дати. Естествено, по-възрастните хора се нуждаят от повече време, за да запомнят определени събития в миналото и те се нуждаят от повече усилия, за да обработят определено количество информация. Причината е, че с възрастта всички процеси в организма се забавят, което се отнася еднакво за поведението и възпроизвеждането на паметта.

Онези, които вярват, че всички пациенти с деменция са еднакви, грешат (Кругляк, Л. Г., 2016). Това далеч не е така, защото всеки човек има индивидуалност и болестта за всеки протича по различен начин.

С настоящото проучване целим да получим информация за проблемите с които се сблъскват медицинските специалисти при контактите си с хора с деменция и какво е отношението към тях.

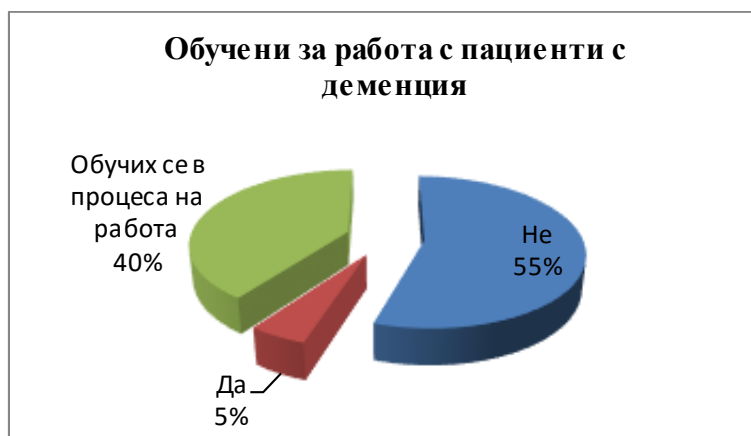
Проучването е проведено сред 40 медицински сестри от доболничната помощ.

Таблица 1. Имате ли пациенти, диагностицирани с деменция

	Да, често	Да, рядко	Не
брой	24	9	7
%	60 %	22,5 %	17,5 %

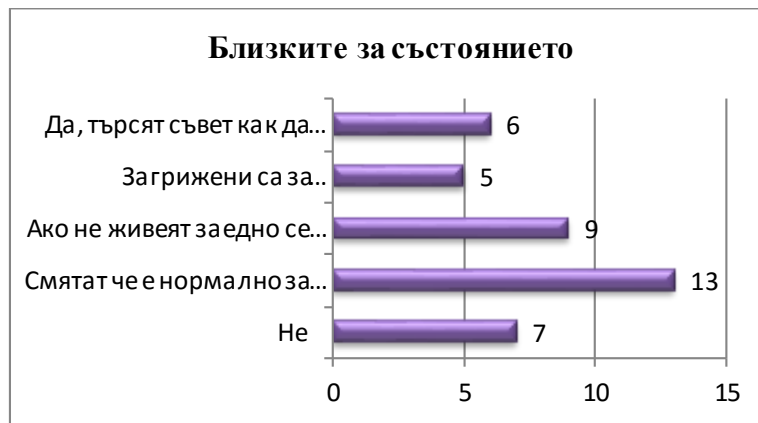
Сред проучения контингент, едва 17,5 % не са контактували с болни с деменция или е била в начална фаза и не е разпозната от тях.

Един от сериозните пропуски в следдипломно обучение на медицинските сестри е липсата на курсове за следдипломно обучение за гериатрични пациенти и в частност на курсове за специфични грижи за пациенти с деменция. Както се вижда от Фигура 1 голяма част от анкетираните медицински сестри не са обучени как да контактуват с пациенти с деменция или са обучени в процеса на работа от натрупан положителен или отрицателен опит.

Фиг. 1. Обучени ли сте как да контактувате с тях

Сериозна тревога буди и отношението на близките към хората с деменция (фиг. 2). Едва 6 от анкетираните медицински сестри (15 %) отговарят, че близките търсят съвет как да постъпят; 7 отговарят, че близките отричат заболяването (17,5 %).

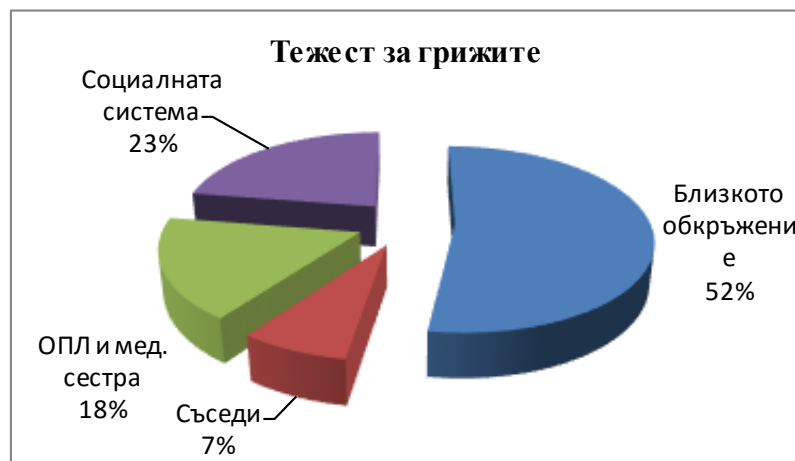
Фиг. 2. Близките признават ли състоянието или го отдават на възрастта

По тревожен е факта, че 13 от близките (32,5%) смятат че състоянието е нормално за възрастта, поради което и не търсят помощ докато състоянието не се влоши много; останалите 35 % не търсят помощ защото не знаят, че има лечение, което може да подобри състоянието.

Фиг. 3. Как обяснявате на пациентите правилният прием на медикаментите

Един от големите проблеми при хора с деменция е приема на медикаменти. Някои отказват да приемат каквито и да е лекарства, други са много загрижени дали са изпили таблетките и ги пият по 2 и 3 пъти. Кутийките с гнезда за три и четиридневен прием са удобни само за началната фаза на деменцията. Най-добрият вариант е близките лично да регулират приема (фиг. 3), което се прилага при 35 % от случаите. Описанието, което се прилага е недостатъчно поради риск от загубено указание или отказ от прием на лекарства.

Фиг. 4. Според Вас върху кого пада голямата тежест по грижите за човека с деменция

Безспорно и убедително най-голямата тежест по грижите се пада на близкото обкръжение на болния 52 % (фиг. 4). Разпределението на останалите 48 % е в зависимост от индивидуалния случай и при липса на близки в същото населено място или държава.

ИЗВОДИ

Най-голямата тежест по грижите за пациент с деменция се пада на близкото обкръжение на болния. Проблемите са свързани с прием на медикаменти, общи грижи за физическото оцеляване и безопасност и потребността от 24 часово наблюдение на поведението. Липсата на адекватни здравни и социални политики и услуги за болните с деменция и техните семейства води до належаща промяна на съществуващите възгледи за деменцията и обществената подкрепа за тези болни.

Като се вземат предвид, че най-значим ефект от специфично лечение се наблюдава на етапа на "лека", умерена деменция, проблемът с навременна ранна диагноза и лечение е от значение за ежедневната практика на специалистите.

REFERENCES

Kruglyak, L. G., Dementia. A Book In Help Of You And Your Family, 2016.

National Health Strategy 2020.

Ogibalova, T. Y., Neuropsychological And Clinical Characteristics Of Initial Symptoms Of Primary Dementia, dissertation, Moscow, 2008.

Zaharov V.V. Yahno N.N., Cognitive Disorders In Advanced Age And In The Elderly. Handbook for doctors, Moscow, 2005.

Zaharov V.V., Alzheimer's Disease: Biology, Diagnostics and Treatment, Neurological Description. 1999 – V.4, Nr.1 – p.50-55

<https://medpedia.framar.bg/Dementia-unspecified-diseases>

[https://www.puls.bg/news-and-events-with "One in four people in the world suffers from dementia"](https://www.puls.bg/news-and-events-with-quot-one-in-four-people-in-the-world-suffers-from-dementia-quot)